

RADOVI

UDK 316-05
Izvorni znanstveni rad

SOCIOLOG KAO ISTRAŽIVAČ I KAO ODGAJATELJ

Rudi Supek,
Zagreb

SAŽETAK

Znanost je u suvremenom svijetu izgubila mnogo od svoje karizmatičke uloge. To međutim ne znači da je uloga društvenog znanstvenika danas manje važna no što je bila u renesansi, na primjer. Dapače, danas su snage »vojno-naučnog kompleksa« toliko snažne da je potrebno utoliko više boriti se za ciljeve humanističke orijentacije. Birokratsko okruženje, zatvorenost u vlastiti svijet, predstavljaju izvrsno područje djelovanja ograničenog čovjeka. Uloga sociologa i sociologije danas je veoma značajna. Izučavajući pojave na socijalnoj razini sociolog pokušava istražiti iracionalne sile što onemogućuju razumniji i ljudskiji društveni poredak. Od sociologa se u takvoj ulozi traži ne samo oštroumnost, nego i osobna hrabrost.

Nema sumnje da je znanost izgubila mnogo od svoje karizmatičke vrijednosti od onog vremena kad je renesansa najavila svoj pobjedonosni pohod u evropskoj civilizaciji. Borba za znanstvenu istinu značila je tada spremnost na osobnu žrtvu, protiv vladajućih sila mračnjaštva, svemoći jedne transcendentne ideologije i njezinih dogmatiziranih predstavnika, rukujućih podjednako vješto logikom dogmi i silom mača, nadzemaljskim obećanjima i ovezemaljskom silom kojom se drži ljude u pokornosti. Trebalo je tada mnogo osobne hrabrosti, da bi čovjek posvjedočio svoje opredjeljenje za znanstvenu istinu, patos duha koji otvara nove horizonte i neustrajivost lučonoša koji ukazuje na nove putove razvoja. Znanost je tada još dijelila samoću slobodnih umova, a prijetnja lomačem, na kojoj je sagorio **Giordano Bruno**, zapalila je prometejski prkos prvih pionira znanosti, prkos pred zaprekama i upornost u savlađivanju zadataka koji su stalno nadilazili lične moći. U sukobu s mračnjaštvom, predrasudama, zabludama, dogmatizmima i reakcionarnim nasilništvom kovao se lik novovjekovnog znanstvenika. I jedan novi etos, koji je svoju inspiraciju potražio u odluci čovjeka da postane gospodarom svoje sudbine i bio spreman da žrtvuje egzistenciju za istinu ovoga svijeta. Rodila se sretna veza između ličnog dostojanstva i univerzalne odgovornosti. Stvarala se nova duhovna zajednica ljudi koji su odgovornost za sudbinu čovječanstva preuzeli u svoje ruke.

Doista, od te iskonske karizme, znanost je mnogo izgubla. Razlozi su poznati: znanost se razvijala ekspanzivno po jednoj eksponencijalnoj liniji, u skladu sa **Spencerovim** i **Durkheimovim** zakonima sve veće podjele rada, specijalizacije i koordinacije, tako da je rad pojedinca sve više postajao zavisn od rada drugih istraživača i društvenih ustanova stvorenih za znanstveni rad. Tako se izgubio onaj romantički faustovski lik naučenjaka-mudraca koji u svojoj samoći prodire do spoznaje svijeta. Znanstvena spoznaja počela se mrviti na mnoga područja specijaliziranih znanstvenih postupaka i predmeta istraživanja. To je, doduše, povećalo efikasnost znanstvenog istraživanja, ali je rodilo i razne slabosti te opasnosti za samog istraživača. On je gubio uvid u cjelinu znanstvenih spoznaja, često puta i sposobnost da sintetizira svoja dostignuća, a time i samostalnost u svojem odnosu na znanstveni rad i znanstvenu istinu kao takvu. Pretvarao se u kotačić jednoga stroja, čiju je sudbinu prepustio drugima ili stroju samome. Zapadao je često u zablude da iz svoje specijalističke ograničenosti pravi vrlinu, da se pozitivistički ograniči na parcijalne spoznaje i da opravdanje pronalazi u pravilnoj upotrebi tehnika kojima je dolazio do parcijalnih istina. Tako se od »mudraca« koji traži istinu, a istina je nedjeljiva, jer je uvijek cjelovita, pretvarao u tehnologa, u čovjeka koji vjeruje u znanstvene postupke s djelomičnim dosegom, a »istinu« ostavlja znanstvenoj špekulaciji. Takav stav mogao je otupiti potrebu za širim teorijskim uočavanjem vlastitoga rada, a još više za primjenu znanstvenih rezultata u društvenom životu. Znanstvena skromnost vodila je, u ovakvim slučajevima, u znanstvenu servilnost prema korisnicima znanstvenih dostignuća, često i protiv interesa samih ljudi, čitavog društva i znanstvene istine kao cilja. Skromnost je tako, na žalost, vodila i u određenu osobnu neodgovornost prema vlastitome radu. Jedan kolega, koji je mnogo držao do ugleda znanstvenoga rada, jednog se dana požalio kako je htio od svojih učenika stvoriti naučenjake, a uspjelo mu je tek da stvori »laborante«! On nije pri tome niti bio svjestan koliko je tome pridonijelo potcjenjivanje teorije, širih znanstvenih vidika, kao i fetišizam određenih znanstvenih postupaka bez pravog odnosa prema cjelovitom predmetu znanstvenog bavljenja.

Naravno, svaki naučenjak je i zanatlija, jer nastoji da mu alat, oruđe s kojim radi, bude čist, osjetljiv i točan. Ali, on ocjenjuje svoj alat i metode kojima radi po rezultatima koje postiže. Zato je sklon da dotjeruje i mijenja oruđe, čim vidi da predmet traži drugačije postupke. Kad ne bi bio sposan da mijenja alat onda kad to traži priroda samog predmeta koji istražuje, on bi bio samo dobar zanatlija ili čak i ispod toga, tek »laborant«, kako se izrazio onaj kolega. On ne bi bio više naučenjak, istraživač istine. Istina je, kako rekosmo, u ovom slučaju cjelina. Ali ona za humanističke znanosti predstavlja velike poteškoće, jer je jedna od takvih cjelina »čovjek plus čovjekov svijet«, pa se čovjeka ne može ispitati bez »čovjekova svijeta«, a niti čovjekov svijet bez »čovjeka«. Međutim, način kako se ispituju ova dva neodoljiva entiteta je različit kad je u pitanju ili »čovjek« ili »čovjekov svijet«. Možda je to i jedna od najčešćih poteškoća mnogih istraživača, — da ne znaju ili ne shvaćaju, da se metode istraživanja »čovjeka« i »čovjekovog svijeta« razlikuju, da su čak i procesi koji se odvijaju s gledišta tih dvaju entiteta bitno različiti, te je

dedukcija jednih na druge nemoguća, pa da stoga valja imati jedan poli-deterministički pristup tim pojavama, a to znači i pluralizam metoda koje se u mnogočemu isključuju, ali i nadopunjuju. Danas je već na primjer, postao antkronizam stav nekih psiholoških empiricista, koji odbacuju rezultate psihoanalize kao »nenaučne«, jer u korijenu njihova stava leži nesposobnost da se misli pomoću drugih metoda i u okviru drugih determinizama od onih koje je takav empiricista naučio. U sociologiji pak mogli bismo navesti mnogo takvih primjera, a najpoznatiji je onaj stalni sukob između pozitivističkog i kulturalističkog pristupa izučavanju društvenih pojava. Za dijalektički školovani duh, a tu mislim samo na onaj način mišljenja koji misli u raznim determinističkim okvirima, izgleda kojiput paradoksnno, kad pozitivist odbacuje svaku heurističku i fenomenološku metodu, a kulturalist analitičko-deduktivne postupke.

No, valja znati da naučenjaci sa širim horizontom, a tu su redovito oni koji daju i najznačajnije rezultate, čak i onda kad rade pretežno samo s određenim alatom ili metodama, imaju jasnu svijest o njihovim granicama i doseg. Znanstveni rad i nije drugo do li stalni dijalog koji vodi istraživač između svojih analitičkih postupaka i »uvida« u sam predmet, što redovito nadilazi te postupke, pa ga prisiljava da im se stalno vraća, da ih preispituje, usavršava, prilagođava novim uvjetima, proširuje ih u njihovoj primjeni, pa da ih i radikalno mijenja kad to traži priroda samog predmeta. Razumije se, to se događa, prije svega, onim naučenjacima koji »generaliziraju« rezultate svojih istraživanja! Znači li to da bi se stoga oni morali odreći svake generalizacije, svake sinteze, svakog povezivanja raznih parcijalnih spoznaja? Iako bi krajnji pozitivistički redukcionizam, onaj koji ne dozvoljava da se pređu granice postavljenih i provjerenih hipoteza to nalagao, ipak bi to značilo samoubojstvo znanosti! Doista, znanost je dobivala najveće porive za svoj razvoj samo od velikih teorija. I svaki istraživač koji misli ozbiljno o svojem doprinosu znanosti, trudi se da bude na razini takvih **Velikih teorija**. Kuhn je točno pokazao da je vèlike znanstvene paradigme, nemoguće »bez ostatka« deducirati iz empirijskog materijala (a to je već odavno prije pokazao **Tschulok** za teoriju descendencije), a takav je još više slučaj s velikim sintetičkim teorijama. Znanstvena empirija i znanstvena intuicija o koherentnoj povezanosti spoznaje tu se usko isprepliću.

Spominjem ove činjenice samo da bih upozorio u čemu se, zapravo, sastoji priroda ili poziv istinskog naučenjaka, i onda ako mu danas odbijamo onu karizmu koju je nosio u renesansi, ako više ne smatramo da on mora biti neki **uomo universale**, ma koliko takva težnja i dalje živjela u ljudskome umu. Netko je rekao: »Čovjek koji nije pokušao da bude sličan bogovima — manje je od čovjeka«. Parafrazirajući možemo reći, naučenjak koji nije težio da se vine do istine o ovome svijetu, manje je od naučenjaka. Zato pravi naučenjak predstavlja jedno čudesno jedinstvo ličnog dostojanstva i lične skromnosti: veličinu ljudskih aspiracija i svijest o vlastitim granicama, nešto nepokolebivo u usmjerenju i istovremeno sudržano pred javnošću.

Imao sam sreću da se znanstveno formiram u Parizu, u sredini koja je u to vrijeme vjerojatno bila prva u svijetu (psihologija i patopsihologija), te da susrećem vodeće ličnosti koje u meni nisu rušile već utvrđivale poštovanje prema znanstvenom pozivu. Istina je, bile su to ličnosti koje su se školovale u elitnoj školi, Ecole Normale Supérieure, nedaleko od Panthéona, na čijem pročelju je francuska nacija velikim slovima napisala »Velikim ljudima — zahvalna domovina«. Značilo je to svakome da čovjek koji pošteno služi znanstvenoj istini, služi i vlastitom narodu. Dakako, i čitavom čovječanstvu. U svakom slučaju, javno je mnijenje društva bilo tako oblikovano u toj demokratskoj sredini, da je naučenjak na svakom koraku imao osjećaj kako doista služi domovini, daleko od primisli da se spašava pred degradacijom u vlastitoj domovini sviješću da služi čitavom čovječanstvu, koje, evo, ovdje nije prisutno onako kako bi trebalo biti! Često se sjećam tih ličnosti, te znanstvene atmosfere i Panthéona, pogotovu nakon što sam imao prilike iskusiti da postoje sredine, gdje se ne može služiti tako smireno svojem znanstvenom pozivu, gdje i najpoštenije pregoaoce može degradirati »politička birokracija«. Na žalost, postoje i takve sredine.

Međutim, vratimo se pitanju: što je, u stvari, davalo veličinu tim vodećim znanstvenicima? Što je u meni pobuđivalo iskreno poštovanje i stvaralo novi etos koji me obavezivao do konca života? Naslućivao sam da je to dvostruko utemeljen odnos: stalno transcendiranje od datoga, poznatoga, zahvaćenoga k teoriji, cjelini, istini, a istovremeno vraćanje vlastitom naporu, inspiraciji, samostalnosti, ishodištu. Transcendiranje nije vodilo u nikakvu metafizičku ili religioznu transcendenciju, jer je ono bilo imanentno samom stvaralačkom aktu, a smirivanje u teoriji ili pronalenoj istini nije predstavljalo ni najmanje odricanje od vlastitog napora i osobnog odnosa prema svijetu spoznaje. Podsjećalo me to na jednu **Marxovu** misao, gdje se lična autonomija potvrđuje u korespondenciji s »idealnim totalitetom«, kad Marx upozorava da je individua individua upravo zbog svoje **posebnosti**, ali da je ona istovremeno i »**idealni totalitet**« (društvene svijesti), a u ovom slučaju, prije svega, jednog svjetonazora zasnovanog na univerzalnosti znanosti. Odakle ta sigurnost u vlastiti poziv i osobno dostojanstvo, koju dosad nisu uspjele oboriti nikakve autoritarne i totalitarističke ideologije? Ona leži upravo u prometejskom odnosu čovjeka — pojedinaca, s njegovim (ograničenim) subjektivitetom, prema svijetu spoznaje koji donosi istinu i za sve druge. Prometejski odnos koji je nerazumljiv svima onima koji u složenim uvjetima »podjele rada« suvremenog društva i znanosti nisu uspjele **odrediti svoju vlastitost** u odnosu na posao kojim se bave, a još manje je razumljiv onoj vrsti birokratiziranih šarlatana koji su se stavili u službu ideologije s pozicija društvene vlasti.

Ono čega se straši mediokritet ili birokrata je upravo ovaj proces stvaralačkog transcendiranja što nosi u sebi afirmaciju i negaciju istovremeno. On, manje od umjetnika svojom negacijom stavlja u pitanje već dostignuto, ali neuporedivo više to čini od religioznog čovjeka ili dogmatika. Bez sistematske skepse ili stavljanja u pitanje svega već postignutoga ne bi bilo moguće zamišljati novo, tek moguće i drugačije, a bez čega

nema oplodnje stvaralačkog čina. Zato kritičnost leži u samom korijenu znanstvene misli i bavljenja, jer ona doista i neminovno stavlja u pitanje »sve postojeće«, i tako neminovno postaje »kritika svega postojećega«.

Za položaj znanstvenika pozakala se fatalna jedna druga dimenzija znanosti, na koju je već Francis Bacon upozorio: »Znanost je moć«. Ona se doista pokazala kao velika moć nad prirodnim silama, koje je čovjek podredio sebi. Takva moć pokazala se fatalnom, jer, iako je uvjetovala golemi porast proizvodnih sila i blagostanja za sve ljude i postala u suvremenoj civilizaciji »glavna proizvodna snaga«, nije uspjela da osigura vlast čovjeka i nad »vlastitom prirodom«, nad prirodom njegove društvenosti. Podredio je znanost i njezinu primjenu izrabljivačkim i zavojevačkim potrebama, pa se »vojno-industrijski kompleks« pokazao kao razorna sila nad čovjekom i društvom uopće, kao organizacija, koja ne samo da može bezbroj puta uništiti čitavo čovječanstvo, već govori sasvim nedvosmisleno o tome da je iskorištavanje primitivnih socijalno-darvinističkih sklonosti u ljudima, sve u ime njihove »društvene samoobrane« ili »društvenih sloboda«, uspjelo nametnuti jedan sistem nevjerojatnog izrabljivanja i rasipanja ljudskih proizvodnih snaga i ne manjeg uništavanja prirodnih resursa u beskorisne svrhe. »Moć nad prirodom« pokazala se kao potpuna »nemoć nad ljudskom prirodom«, pa oni koji prorokuju samouništenje čovječanstva u ime onih istih kozmičkih zakona, koji svaku evoluciju do vode do rasprsnuća, nisu daleko od istine.

Mnogi prirodoznanstvenici čija su otkrića dovela do izgradnje razornih genocidnih sredstava osjetili su kajanje zbog svojih plemenitih znanstvenih pregnuća i pozvali ljude da se suprotstave upotrebi onih sila koje je znanost kao oruđe uništavanja dala ljudima u ruke. **Einstein** i **Saharov** postali su simboli opomene i poziva za stvaranje jednog razumnog i miroljubivog društvenog uređenja. Sukob s premoćnim društvenim represivnim režimima daje ponovno znanstvenicima karakter karizme, iako je ona izgledala negdje izgubljena u optimizmu stalnog progresa, naučnog i moralnog, kao što je naivno vjerovao **Condorcet**. Nije li **Saharov** postao karizmatička ličnost za tisuće znanstvenih radnika koji teže ukidanju istih represivnih sila? Tu se rađa često prigovor koji prirodoznanstvenici upućuju »društvenjacima«: mi smo uspjeli donijeti blagostanje ljudima, jer smo ovladali prirodnim silama, zašto vi niste uspjeli ovladati društvenom prirodom ljudi koja sada prijeti općem uništenju? Mi smo u našem poslu biti uspješni, zašto ste vi u vašem zatajili?

Doista, ne može se osporiti osnovni paradoks suvremene civilizacije: čovjek je uspio ovladati prirodom, ali nije uspio ovladati vlastitom prirodom, i ta njegova priroda, koristeći se dostignućima prirodnih znanosti, radi mu neposredno o glavi! S gledišta prosvjetiteljstva mogli bismo reći da »razum« nije onako »dobro raspoređeno dobro« među ljudima kao što je to vjerovao **Descartes**. S gledišta historijskog materijalizma, mogli bismo reći da je sukob klasa ili društvenih sistema jači od bilo kakvog ljudskog razuma, pa valja počekati da pobijedi sicijalizam (ako prethodno svi ne propadnemo), pa da zavlada poredak zasnovan na razumu. S gledišta skeptika ili religijskoga pešimizma nikakav društveni poredak ne može

izmijeniti ljudsku prirodu, uvijek jednako dobru i zlu. Međutim, ma kako mislili o suvremenoj situaciji, može li onaj isti pokretač ljudske znatiželje i stvaranja, koji stoji u korijenu znanosti, dozvoliti rezignaciju i fatalistički stav prema procesima u našoj okolini? Nije li onaj isti prometejski poriv, što daje znanastveniku obilježje ličnog dostojanstva, također i osnova njegove društvene odgovornosti? Ako se već čovjek prije nekoliko vijekova odlučio da uzme sudbinu ovoga svijeta u svoje ruke, ima li pravo da sada, kad je došao do kocke sudbonosnih odluka i za njega i za sve ostale, okrene leđa svom vlastitom pozivu — čovjeku koji do posljednjeg daha upotrebljava razum da bi ukazao na istinu ili na rješenja koja su spasonosna? A rješenja nisu nedostupna ljudskom razumu. Naprotiv, ona se sama nameću. Ona su danas sve više prisutna u svijesti sve većeg broja ljudi. I čovjek od znanosti nema nikakvo pravo da u tome zaostaje za ostalima.

Odlučivši da se bavi društvenom znanostu čovjek je dobrovoljno prihvatio odgovornost što je ona danas nosi u sebi. Sociologija je osvijetlila mnoge društvene procese i funkcioniranje društvenih sistema; ona je mnogo pomogla racionalnom i efikasnijem djelovanju društvenih organizacija i postala sastavni dio razvojne politike svakog razvijenog društva. Međutim, ona iznad svega ima humanističku ulogu, koju želim istaći, nešto po čemu se ona razlikuje od ostalih znanosti, naročito prirodoznanstvenih. Ona je shvatila da u toku društvenog razvoja i njegove sve veće diferencijacije, djeluje stalno i sve izrazitije principium individuationis, koji doduše ima svoj biološki korijen, ali koji je ona differentia specifica po kojoj se ljudsko društvo razlikuje od svih drugih prirodnih tvorevina. Odnos Individue i Društva odvija se u znaku sve veće autonomije pojedinca, sve većih prava za čovjeka pojedinca, građanina i stvaraoca, sve veće individualizacije njegove ličnosti i njegova stvaranja. U tome se očituje i ono **Hegelovo** »napredovanje ideje Slobode«. Čovjek ostvaruje svoja ljudska prava suprotstavljajući se svim oblicima društvenog potlačivanja i iskorištavanja. Iako su se oblici vladavine nad čovjekom tvrdokorno održali sve do naših dana, tražeći uporište u ideologijama, koje pojedinca podređuju društvu i društvenoj hijerarhiji, borba čovjeka za više slobode nije mogla nikada biti uništena, mada je u nekim periodima ljudske povijesti bila zavijena u duboku crninu.

Mnogobrojne analize staljinizma govore o njemu kao kontra-revoluciji, iako se može postaviti pitanje: kakva je to kontrarevolucija koja svoj legitimitet traži u samoj revoluciji i koja uspijeva izgraditi jedan prividno stabilni društveni sistem, zvali ga mi »etatistički socijalizam« ili prosto etatizam? Još za života **Lenjina** pronašli su za taj proces pojam »birokratizacije«, iako on ni do danas nije nedvosmisleno određen. A možda je najbolja njegova definicija ona koje je još u prvom sukobu sa njime, braneci »radničku opoziciju« 1921. godine dala **Aleksandra Kolontaj** rekavši: »Birokracija — to je kad drugi odlučuje o tvojoj sudbini«! Time je ona izrazila bitni sukob između individualne (ili grupe) autonomije i društvene birokratizirane heteronomije, između prava pojedinca (ili pojedinaca) na samostalnost i težnje društvenih vlastodržaca da podrede pojedince društve-

noj vlasti. Socijalizam može biti samo takvo društveno uređenje u kojem pojedinci imaju više slobode nego u građanskom društvu — sve ostalo je mistifikacija. Stari **Engels** je to jasno rekao pred gotovo stotinu godina (u diskusiji o nacionalizaciji sredstava za proizvodnju u njemačkoj socijal-demokratskoj partiji 1891), kad je upozorio da etatizacija sredstava za proizvodnju znači »istovremeno u jednoj ruci političko potlačivanje i ekonomsko izrabljivanje radnika«. Time je taj stari determinista otvorio široko vrata historije za slobodnu odluku samog proletarijata: socijalizam (pomoću socijalizacije sredstava za proizvodnju) ili dvostruko potlačivanje (pomoću etatizacije), dakle nešto što je gore od kapitalizma, jer ujedinjuje u »istoj ruci« političku i ekonomsku moć, jer radnika pretvara u najamnu radnu snagu, a građanina u poslušnog podanika!

Ako smo s gledišta slobode i ljudske autonomije shvatili ovu **Engelsovu** dilemu, koja je dobila već svoja tragična historijska ostvarenja, tada nam je jasan i sam proces birokratizacije: to je korištenje političke moći da bi se čovjeka ekonomski moglo izrabljivati, to je stalni rat protiv njegove autonomije kao građanina i proizvođača. Tema koja nam je više nego dobro poznata u raznim varijacijama.

Među humanističkim znanostima sociologija ima posebnu odgovornost. To je možda i razlog zašto se ona danas u svjetskoj publicistici najviše spominje. Radi se o tome što sociolog izučava društvene pojave na societalnoj ili institucionalnoj razini, a pretpostavlja se da na njoj i najviše djeluju one iracionalne sile koje onemogućavaju razumniji i ljudskiji društveni poredak. Na toj razini čovjek redovito teže kontrolira ponašanje drugog čovjeka. Njemu je lako utvrditi tko je pametan a tko pošten u međusobnim odnosima, ali mu je to gotovo nemoguće na institucionalnoj razini, gdje djeluju velike političke organizacije, i ideološki vrijednosni sistemi. Upravo na toj razini sociolog je dužan davati znanstvena objašnjenja i kritičke ocjene društvenih procesa. Na primjer, kako klasna i hijerarhijska društva uspijevaju ideološkom manipulacijom održavati vlast privilegiranih društvenih grupa? Zašto su ljudi nesposobni da spriječe one koji vode društvo u smjeru nuklearne ili ekološke katastrofe, iako su gotovo svi pristalice mira i zdravog života? Što treba u društvu mijenjati da bi političkih zloupotreba bilo manje, a demokratskih sloboda više? Zašto autokratski sistemi pogoduju negativnoj, a demokratski pozitivnoj selekciji kadrova, što se odražava zatim i u čitavom društvenom razvitku kao proizvodno uspješnijem i društveno pravednijem? Kako koristiti dostignuća znanosti i spriječiti podjarmljivanje znanstvenika sa strane nosilaca društvene vlasti? I tako dalje i tako dalje. U svim tim slučajevima prividno jednostavna racionalna se rješenja sukobljuju s moćnim iracionalnim društvenim silama koje se, doduše, služe političkim metodama raznovrsnog nasilja i ideološkom manipulacijom, ali je pitanje kako ipak u tome uspijevaju? Razvitak ljudskoga društva koncem dvadesetog vijeka došao je do one točke kad pravilni odgovor na ta i mnoga slična pitanja postaje sudbonosno ne samo za daljnji razvoj već i za samu egzistenciju ljudskoga društva. U tome se i sastoji humanistički poziv sociologije i velika odgovor-

nost sociologa među ostalim društvenim znanostima. Naravno, u suvremenim uvjetima i postojećem društvenom sistemu od sociologa se traži oštroumnost, ali ne manje i osobna hrabrost.

Rudi Supek
Sociologist as a Researcher and as an Educator

SUMMARY

Science lost a lot of its charismatic role in the contemporary world. But the role of a social scientist is not less important as it was for example in the renaissance. The forces of the »scientific-military complex« today are so strong that we need to fight for the humanistic goals. The bureaucratic way of living is the right way for a limited man. The role of a sociologist and of sociology today is of great importance. Investigating the social world on a societal level a sociologist is trying to understand and explain the irrational forces which act against more human social world. But, to do that, a sociologist needs not only scientific curiosity but also a personal courage.

Translated by
O. Čaldarović